

مجموعه مقالات و گزارش‌های نهایی

اولین کنفرانس بین‌المللی گردشگری و صنایع دستی

تهران - اردیبهشت ۸۵

پژوهشکده هنرهای سنتی، پژوهشگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

اداره کل توسعه و ترویج، معاونت هنرهای سنتی و صنایع دستی

معاونت هنرهای سنتی و صنایع دستی، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان

خرداد ماه ۱۳۸۷

به مناسبت روز جهانی صنایع دستی

مترجمان:

ساسان قاسمی (معاون هنرهای سنتی و صنایع دستی استان گیلان)

آزاده فرامرزیها

مقدمه

در اردیبهشت ماه ۱۳۸۵/اولین کنفرانس بین‌المللی گردشگری و صنایع دستی از طرف سازمان گردشگری سازمان ملل متحد، و با همت پژوهشکده هنرهای سنتی و معاونت هنرهای سنتی و صنایع دستی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در تهران برگزار شد که حاصل این برنامه انتشار مجموعه مقالات ارزشمند و بیانیه ای جهانی بود. متأسفانه مباحث این کنفرانس به صورت رسمی منتشر نشد؛ در این مجال سعی شده سخنرانی‌های آن کنفرانس به صورت چکیده و خلاصه شده در چند نوبت منتشر شود..

تأثیرات متقابل گردشگری و صنایع دستی

بخش ۳ - تأثیرات متقابل گردشگری و صنایع دستی

دکتر حسین یآوری

عضو هیئت مدیره انجمن صنایع دستی ایران

جمهوری اسلامی ایران

به نام خالق همه زیباییها

گردشگری، بزرگترین مجموعه خدماتی جهان است که روز به روز بر عرصه‌های کاری، ابعاد و اهمیت آن افزوده می‌شود و طبعا جایگاه رفیع‌تری را در اقتصاد جهانی به خود اختصاص می‌دهد.

امروزه گردشگری که از آن با عنوان "صنعت بدون دود" یاد شده است در برخی از کشورها که به مرحله توریسم صنعتی رسیده‌اند سهم بسیار بالایی را در "تولید ناخالص ملی" و درآمدهای ارزی کسب کرده است. ضمن آن که بعضی از ممالک دیگر هم به موفقیت‌های چشمگیری در این زمینه دست یافته‌اند. بررسی آمار ورود گردشگران خارجی به ده کشور فرانسه، ایالات متحده آمریکا، ایتالیا، استرالیا، انگلستان، کانادا، آلمان، مکزیک و سوییس که طی سال‌های اخیر بیشترین گردشگر بین‌المللی را داشته‌اند و نیز بررسی سیر صعودی و روند رو به تزاید ورود توریست بین‌المللی به ممالکی هم چون چین، یونان، مالزی و هند مؤید این امر است که تقریباً اکثر کشورهای دارای آثار تاریخی و باستانی و جاذبه‌های طبیعی و زیست‌محیطی در برنامه‌های درازمدت، میان‌مدت و حتی کوتاه‌مدت خود مقوله گردشگری را بسیار مورد توجه قرار داده و با سرمایه‌گذاری‌های ملی و قابل‌شدن تسهیلات لازم و بسترسازی برای جذب سرمایه‌گذاری توسط شرکت‌های فراملیتی و بین‌المللی به درآمد ارزی سرشار حاصل از این رهگذر برای توسعه پایدار، رشد متوازن و ترقی روز افزون چشم دوخته‌اند.

از سوی دیگر بررسی‌های به عمل آمده در زمینه تعداد رو به فزونی گردشگران داخلی و حتی گردشگرانی که در طول روز به بازدیدهای تفریحی و بازرگانی می‌پردازند، نشانگر سیر صعودی و رشد چشمگیر گردشگری در تمامی سطوح با گرایش‌های جهانی، منطقه‌ای، ملی و حتی گردشگری با مقاصد کاری و یا دیدار و بازدید از مراکز تفریحی است.

بررسی آمارهای مربوط به بازدید توریست‌های خارجی و حتی گردشگران داخلی از مراکز تولید صنایع دستی در کشورهایی هم چون هند و چین و نیز دقت نظر بر روی ارقام فروش آثار گوناگون هنرهای صنایع دستی به گردشگران، نشانگر آن است که صنایع دستی یا

هنرهای صناعی که یکی از مظاهر فرهنگی و هنری محسوب می‌شود، می‌تواند عامل مهم و حتی موجبی برای جلب و جذب گردشگران به حساب آید، چرا که هر اثر صنایع دستی بازگو کننده خصوصیات تاریخی، اجتماعی و فرهنگی یک کشور و حتی منطقه و محل تولید است و می‌تواند در شناساندن هنر اصیل و بومی و فرهنگ، نقش اساسی ایفا کند.

بررسی‌های دهه‌های میانی قرن بیستم تا به امروز، این واقعیت را مطرح کرده است که خرید سوغات آن هم سوغاتی ماندگار و با هویت که ضمناً نشانه‌ها و علائم و نمادهایی از کشور و یا مکان مورد بازدید را به همراه داشته باشد، نه تنها تکمیل کننده سفر و بازدیدهای گردشگران است بلکه گاه جاذبه‌ای فراتر از مکان‌های تاریخی و باستانی در توریست‌ها ایجاد می‌کند.

گردشگران، با برنامه‌های تنظیم شده از قبل و در مواردی نیز بدون تدارکات و تمهیدات کافی برای سفر و دیدار از مراکز مورد علاقه و اقامت در مکان‌های دلخواه می‌پردازند ولی همواره خرید آثار جالب، بدیع و گاه نفیس و ماندگار، بخشی از اشتغالات ذهنی آنان را به خود اختصاص می‌دهد، لذا بر اساس اطلاعات و دانسته‌های قبلی و یا در مواجهه با آثار زیبای صنایع دستی که ضمن دوام به واسطه برخورداری از نگاره‌ها، رنگ‌ها و رنگ‌آمیزهای سنتی، بومی و ملی، حکایتگر هویت فرهنگی و نشانه‌ای گویا از مناطق مورد بازدید است، به سرعت جلب و جذب چنین آثاری می‌شوند تا ارزنده‌ترین هدیه، مناسبترین سوغات و بهترین راه‌آورد سفر را برای دوستان، آشنایان، اقوام و حتی برای خانواده خود و نگهداری در منزل و محل اقامت دایم خریداری کنند. استقبال فوق العاده توریست‌ها از آثار صنایع دستی و تقاضای چشمگیر و پیوسته رو به تزاید آنان به این گونه تولیدات فرهنگی، موجب آن شده است که کشورهای دارای فرهنگ و تمدن غنی و درخشان که به واسطه آثار تاریخی، اقلیم‌های متفاوت، چشم‌اندازهای زیبا و آداب و رسوم محلی، پیوسته مورد توجه گردشگران برای مسافرت و دیدار بوده و ضمناً از صنایع دستی متنوع و شاخصی هم برخوردارند در برنامه‌های بازدید توریست‌های خارجی دیدار از مجتمع‌های تولیدی، نمایشگاهی و فروشگاه‌های صنایع دستی را نیز پیش‌بینی کنند و بدیهی است که موفقیت‌های حاصله از این رهگذر در کشورهایی چون هند، تایلند، چین، مکزیک، یونان، مالزی و ... خود مهر تأییدی بر تأثیرات متقابل گردشگری و صنایع دستی است. جالب است که گفته شود امروزه تولید آثار صنایع دستی که مزین به نقش آثار تاریخی، باستانی و یادمان‌های ویژه و حتی علائق مردم یک کشور به آداب، سنن، نگاره‌ها و نقش‌های خاص است در دستور کار قرار دارد و تلاش می‌شود که حتی بخشی از این گونه آثار که از سنگ، چوب، فلز و یا بر روی سفال و پارچه پدید می‌آید با قیمت‌های مناسب و حتی در کنار آثار تاریخی شناخته شده در اختیار توریست‌ها قرار گیرد.

کارشناسان عرصه گردشگری و متخصصان و صاحب‌نظران صنایع دستی جهان، عوامل زیر را در جذب گردشگران برای خرید آثار صنایع دستی موثر دانسته‌اند:

۱- بهره‌گیری آثار صنایع دستی از نگاره‌ها، رنگ‌ها و رنگ‌آمیزهای سنتی و سمبلیک که پیوسته مورد تأکید و در کانون توجه گردشگران قرار داشته است.

۲- بالا بردن کیفیت آثار و افزایش میزان دوام آن.

۳- تنوع تولیدات صنایع دستی و توسعه زمینه‌های کاربردی آن.

۴- تولید آثار هنرهای صناعی با الهام از فرم کلی و نگاره‌های آثار تاریخی، باستانی و نیز علائم و نشانه‌های هر کشور.

۵- بسته‌بندی مناسب آثار که در پی درک ضرورت و اجرای برنامه‌های پژوهشی و نهایتاً تولیدی بسته‌بندی به انجام رسیده است و باعث اطمینان خاطر گردشگران برای خرید و حمل و یا ارسال آن به کشور مقصد شده است.

۶- قایل شدن تسهیلات لازم به منظور ارسال صنایع دستی به صورت پستی و فراهم آوردن امکانات و آرایه خدمات مناسب در زمینه بیمه، حمل و نقل و تحویل به موقع آثار در مقصد مورد نظر گردشگران که به راحت کلام باعث آن شده است که توریست‌ها آن چه را مد نظر خود یافتند خریداری و در زمان مقتضی در اختیار داشته باشند.

۷- برگزاری نمایشگاه‌های فصلی، سالانه و نیز بازارهای مکاره با هدف جلب و جذب توریست‌های خاص برای فروش آثار صنایع دستی.

تردیدی نیست که افزایش تعداد جهانگردان که با افزایش میزان فروش آثار صنایع دستی توام و همراه بوده است، موجبات افزایش تولید، حفظ اصالت‌ها و ویژگی‌ها، افزایش سطح اشتغال مولد و اشتغال جنبی و مهمتر از همه توسعه مبادلات فرهنگی و معرفی و شناساندن بهتر و دقیق‌تر کشورها و هنر و تمدن آنها شده است.

با عنایت به آنچه گفته شد، تمامی ممالک جهان، به تاثیر متقابل صنایع دستی و صنعت گردشگری اعتقاد دارند. چرا که در عمل و تجربه دریافته‌اند که صنایع دستی یکی از عوامل بسیار موثر در جلب گردشگر در تمامی گرایش‌های داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی است و متقابلاً به این نتیجه هم رسیده‌اند که صنعت گردشگری می‌تواند به رشد و توسعه و گسترش صنایع دستی، حفظ اصالت‌ها و بهبود کیفیت آن کمک کند. بر پایه این اعتقاد و تجربیات حاصله، تشکیلات صنایع دستی و گردشگری در بسیاری از کشورها در هم ادغام و یا در رابطه‌ای تنگاتنگ، هماهنگ و منسجم با هم دیده شده است که این اتفاق یعنی ادغام سازمان صنایع دستی ایران در سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و ایجاد سازمانی گسترده‌تر به نام سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در جمهوری اسلامی ایران، روی داده است.

بی‌شک گردشگری که از آن به عنوان منسب‌ترین ابزار برای صلح و گفتگوی تمدن‌ها و تعامل بین ملت‌ها یاد شده است در قرن ۲۱ میلادی که هنوز فقط چند سالی از آن گذشته است نه تنها رشد شتابان دهه‌های پایانی قرن ۲۰ خود را ادامه خواهد داد بلکه با چشم‌اندازهای مناسبی که در پیش روی دارد و من جمله با تاکید بر تاثیرات متقابل گردشگری و صنایع دستی خواهد توانست که به یکی از عالی‌ترین نیازهای انسانی که سفر و سیر آفاق و انفس است پاسخ دقیق‌تر و بایسته‌تری دهد.

منابع و ماخذ:

- ۱- لومسدن، لس - بازاربایی گردشگری - محمد ابراهیم گوهریان (تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۰)
- ۲- یآوری، حسین - آشنایی با هنرهای ایرانی (تهران، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۷۸)
- ۳- یآوری، حسین - آشنایی با هنرهای سنتی (۱) (تهران، چ دوم، صباي سحر، ۱۳۸۲)
- ۴- یآوری، حسین - سفیران فرهنگی (تهران، نشریه ایرانا، ش دوم، ۱۳۸۴)